

IX.

Pityikét — Bandinak hívom. Az inasból segéd lesz.

Feri júniusban letette az érettségi vizsgálatot. Nem volt «jelesen» érett, de amint Pityike mondotta, több volt a jeles-e, mint a jó-ja. Szép, sugár fiú volt Feri, már gondosan ápolta a kis fekete bajuszát is. Olyan volt ő mindig, mintha skatulyából húzták volna ki. A csinos Szathmáry Ferit a városban is jól ismerték. Egyszer a boltban hallottam, amint a városi főorvos mondotta a városi kapitánynak:

— Szathmáry Feri táncolta legszebben a csárdást a diák-bálon. Micsoda ügyes, szép gyerekek az!

Ez a dicséret roppantúl jól esett akkor nekem. El is újságoltam a fiúknak.

Marci a felsőbb osztályokban meglehetősen közepes tanuló volt. Az önképzőkörben szeretett szavalgatni. Nyert is egyszer két ezüst forintot, de azt a pajtásaival még aznap délután az utolsó krajcárig elköltötte. Egyáltalában Marci szerette a gavallérságot. Nem is csoda, mert a barátai «poétá»-nak nevezték el. Írt verseket, de nekünk soha egyet sem olvasott fel. Pityike talán meg tudta volna mondani, hogy jók-e, de én nem értettem sem akkor, sem később a versesinálás mesterségéhez.

Pityike a negyedik osztályban hirtelen elkezdett nőni, de oly rohamosan, hogy szinte megijedtem tőle. Sovány volt az istenadta, de nőtt. Minden vasárnap úgy tetszett nekem, hogy legalább egy arasszal magasabb. A kurta nadrágot már októberben hosszú nadrággal kellett fölcserélnie, mert az osztálytársai «nadrágos gólyá»-nak nevezték. Mert furcsa egy istenteremtése a diák. Talál mindenre nevet.

Az én sorsom hónapról-hónapra javult. A nagy üzletnek minden ága bogát megismertem. Amilyen nehezen mentek be az én kemény koponyámba a latin szavak, éppen olyan hamar megjegyezték a sokféle holmit. Az ollóval is megbarátkozott a kezem. Úgy szaladt végig a szöveten, mintha egy vonalzóhoz lett volna kötve. Az ábrázatom is tetszett a vevőknek. A szomszéd falusiak a heti vásárokon mind engem kerestek a szemökkel:

— Mert az az ifjú úr mindig jót ad! — mondogatták Bogdán úrnak, ha kérdezte tőlük, hogy miért várnak.

Emiatt a segédek egyike-másika nem is nézett reám jó szemmel, különösen a vörös hajú Binder,

aki mindenáron kegyébe akart férközni az öregnek. Mindig vigyorgóra fordult az arca, ha Bogdán úr reá nézett. Én azt hiszem, hogy mindenféle foglalkozásban akadnak emberek, akik a kegyvadászás mesterségét nagyon kedvelik. Aki ért hozzá, ám hadd gyakorolja.

Binder úr sokszor akadékoskodott, pedig ritkán volt reá alkalma. A segédek között rendszeresen akadt olyan, aki nyomban pártomat fogta. Így aztán ők végezték el az én peres ügyemet maguk között. A keserűbb fele Binder úrnak jutott, mert «irigy vörös»-nek csúfolták.

Ezek mind lényegtelen apróságoknak tetszenek nekem ma, de akkor roppant fontos dolgoknak tekintettem. Például, ha vörös embert látok, mindig eszembe jut Binder az ő szeplős arcával, sovány, hosszú újaival, gyér bajuszával — és úgy rémlik, mintha a vigyorgását is hallanám. Hasonlított a kecskebéka vartyogásához.

Annál jobban megszerettem Szilágyi urat, a második segédet, aki a vas-osztálynak volt a feje. Micsoda izmos legény volt, piros-pozsgás az arca, szép, kedves tekintetű kék szemeiből jóindulat csillogott.

— A ragyogóját, Pista, mikor isszuk meg a havi fizetésedet?!

— Mihelyt száz forint lesz, Szilágyi úr!

Erre aztán harsányan felkacagott és barátságosan oldalba bökött.

Ez már tetszett nekem. De még egyéb is tetszett. Szilágyi úrnak élt az édes anyja. Minden vasárnap együtt láttam őket. Délután veesernyére kísérte. Olyan szépen karon fogva vitte a szegény öreg asszonyt. Sokszor szalasztott az anyjához, küldött neki kávé, cukrot, lisztet. (Ő sokkal olesóbban kapta Bogdán úrtól, mint a vevők.)

Karácsonykor, húsvétkor és pünkösdkor Bogdán úr nagy csomagokat küldött Mártonnal a Szilágyi úr édes anyjához.

— Jó ember az öreg, hogy az Isten áldja meg őt! — mondotta Szilágyi úr s az ő szavai sok-sok éven át visszhangzottak az én szívémben.

Valami édes kívánság szállott meg: a jó-tékonyágnak a kívánsága. Úgy képzeltem, hogy ez a legjobb érzés. Istenem, aki gazdag, az mindjárt teljesedve láthatja ezt a kívánságot!

Pityike ebben az időtájban határozta el, hogy franciául fog tanulni. Akinek olyan kitűnő feje van, mint Pityikének, annak érdemes is franciául tanulnia. Én biztattam, hogy tanuljon, de nem volt könyve.

Hiszen, ha neki nem volt könyve, volt nekem havi fizetésem. Természetes dolog, hogy ő kézzel-lábbal tiltakozott az ellen, hogy én a magam keserves keresményéből vegyek neki könyvet.

Kezdttem veszekedni s minthogy jóval erő-

tól, nem maradhat úgy sem Pityike. Bandinak megmaradhat szakállas-bajúszos koráig. Pedig igazán még most is olyan igazán kedves kis fiúcska volt! Szelid, türelmes, ártatlan nevetésű. Értelmes, nagy homloka fénylett, szemei csillog-

HUNYADI JÁNOS SZOBRA A BUDAI HALÁSZ BÁSTYÁN. — Tóth István szoborműve.

sebb voltam mint ő, no meg idősebb is voltam, neki kellett engednie. A könyvet megvettük s egy hét múlva tőle tudtam meg, hogy a franciák a *vizet* — *lónak* hívják. Ez nekem akkor szörnyen tetszett.

Pityikét a hosszú nadrág miatt *Bandinak* kellett ezentúl neveznem. Elvégre, ha valakit csak néhány hónap választ el a felső osztály-

tak, ha nekem a magyar nemzet történetéből mesélgetett.

Nagyon szívesen hallgattam.

Bandi tömérdek mindenfélét tudott. Illett is, hogy tudjon, mert arról álmodozott, hogy belőle tanár lesz s a fiúknak az iskolában mindenféléről fog mesélni, hogy annál nagyobb kedvök legyen a tanuláshoz.

— Legjobb volna azokat, akik nem akarnak tanulni, jól megverni, — ajánlottam én.

Könnyű volt nekem ezt ajánlanom, mert én már nem félhettem attól, hogy Pityike — akárom mondani Szathmáry Bandi a tanárom lesz.

Így telt el az egyik hónap a másik után.

Feri Pesten volt jogász, neki minden hónapban ötven forintot küldött édes apánk. Budapest nagy város, ott a jogászoknak drágán kell a kvártélyt meg a kosztot fizetni. Bizonyára a szabók is drágán varrják a ruhát. Ferinek pedig szép ruhái voltak.

Édes apám az ötven forintokat nagyon pontosan küldötte. Egy kis jószága volt a harmadik faluban, azt rendesen bérebe adta ki, most, hogy Ferit Pestre küldötte, a jószágot eladta. Nem tudom, hány ezer forintért, de nagyon sok nem lehetett. Az öreg úgy számította, hogy a kis jószág árából Ferit és Marcit kitaníttatja az egyetemen.

De ott voltak még a leányok, ott volt Bandi s nemsokára Gyuszikára is reá kerül a sor. Ha minden két gyermekre reá megy egy-egy darab a jószágból, mi marad a szegény öregeknek?

Mekkora örömet szerezhetett a jó öregeknek, mikor Feri a hatodik hónapban azt írta, hogy a nagybácsi bejuttatta őt a miniszteriumba díjnyelvényre. Onnan kap havonta harminc forintot. Neki tehát ezentúl csak húsz forintra lesz szüksége.

Bandinak írta meg ezt a mama. Mi aznap (éppen vasárnap volt) előre kijelentettük, hogy Feriből idővel miniszter lesz, pedig számot vetettünk azzal is, hogy a miniszteri állást nem igen szokták boldognak-boldogtalannak osztogatni. De hát miért ne lehetne Feriből miniszter?

Mielőtt azonban Feri ezt a fényes állást elérhette volna, engem Bogdán úr a harmadik esztendő végén azzal örvendeztetett meg, hogy július 30-án abban az emlékezetes kis irodában így szólott hozzám:

— Szathmáry úr, mától kezdve segéd. Ha jól érezi magát nálunk, szívesen itt tartom. Havi fizetése az ellátáson kívül egyelőre tizenöt forint.

Nagyon szerettem volna, ha az öreg nem magáz és «Szathmáry úr»-az, hanem tovább is tegez, de hát a segédek nem szokták tegezni s így nekem is le kellett nyelnem ezt a megtiszteltetést, melyért három esztendeig ettem az inasi kenyeret.

(Folyt. köv.)

PERCEK.

Az iskolában, tábla mellett
Szepegve kis fiú felelget.
Itt-ott fölserceg könnyű toll,
Különben néma csend honol.
Nyomasztó csend. A padközökbe
Alá- s felsétál a tanár
És homlokát voná redőkbe . . .
. . . És lomhán perere pere lejár.

Fohász száll némán föl az égbe:
«Ó, jönne már az óra vége!
Én Istenem, ó tégy csodát!
Csendítsd meg a harang szavát!»
És vár a kis had, de hiába,
Égből jövő csodára vár:
Letűnt már a csodák világa . . .
. . . S csak lassan perere pere lejár

*

Rohanva szállanak az évek,
S nyomukba folyton mások érnek,
S amint szalad a gyors idő,
Az ifju vágya egyre nő.
«A holnap! Ah, a szebb jövőnek
Ígért órája jönne már!»
De néki csak sorjába jönnek,
És lomhán perere perc lejár . . .

Tavasza nyárt hoznak az évek,
Az ősz is itt! S im arra ébred,
Kórság lesújtá; nincsen ír,
Újabb lakóra vár a sir.
«Ne még, ne még! Ó, engedj élnem!
Csak élni! élni! volna bár
Ez élet börtön éjjelében,
Hol lomhán perere perc lejár!

Hisz alig éltem és már menjek?
Ne muljatos ti végső percek!
Térdére hull és felkiált,
És égtől varja az új csodát!
Letűnt már a csodák világa
És balga, aki arra vár . . .
Halál madárnak esattog szárnya . . .
S rohanva perere perc lejár . . .

Mohácsi Jenő.

Aki nem érzi, hogy meglopva van,
Ne mondjátok meg, s semmi kára nincs.

Shakespeare.

KAMERUN.*

Szeptember 15-nek reggelén láthatárunk felhőzetéből erdőborította, kies hegyvidék képe bontakozott ki. Jobbról maradt Fernando-Po nap-sütötte partja, a Clarence-Pikkal s velünk szemben az őserdők sötét pompájában ott állt Kamerun. Az Ambas-öböl sötétké vizét fehér házas-

ságát. Majd Viktoria házaira s kunyhóira s az öblöt szegő sötét Nachtigall-fokra esett tekintetünk. Alig vetünk horgonyt, megszólal kis mozsárágyunk s csakhamar sietve evez felénk egy kis csolnak a kormányóság épületétől, melyre már felvonták a német nemzeti lobogót. A csolnakból hajónkra száll a révkapitány, a vámfelügyelő és a rendőrközeg — egy személy-

NÉGERISKOLA KAMERUNBAN.

kák környezik; ott látjuk Ambas és Mondole szigetét s a hat Kalózsziertet. Az öböl bejárata valóban remek: hát még annak, aki megelőzőleg hetekig érezte hiányát a szárazföld kedvesképenek, mint mi! Lassan előbújt reggeli ködfátyolából a kis Kamerun-hegy, majd a 3960 méteres Magas-Kamerun hosszas háta. Az erdők közt megláttuk Buea telepét, fennebb a magas réteket, legfelül pedig a hegy vulkáni közeteinek vöröslő kopár-

ben s a legszivesebb vendéglátásról biztosít bennünket. Sietünk is a parthoz evezni, hogy lábunk újra szárazföldet, afrikai gyarmatunk földjét tapodhassa. Éppen vásár volt; fatörzs-ladikokban fürgén eveztek a kikötőkben a néger halászok és gyümölcsárúsok. Itt egy sor hegylakó, amott egy tarkaruhás csoport közeleg nagy hahotával, vidám tréfákat gyártva a furesa jövevényekről. Mi tagadás benne, volt is rá okuk. Színházi élvezet lehetett az nekik, amint borszeszes üvegeinket lázas sietséggel raktuk tele rákkal, pókkal, bogárral vagy növényekkel. Még érdekesebb lehetett

* Mutatvány Chun Károly «Mély tengerek világa» című könyvéből. Fordította Szilády Zoltán dr. A Magyar Földrajzi Társaság könyvtára III. 3.

számukra a fényképész, akit a jó feketék félve sereglettek körül, de a masina első csettenésére ijedten szaladtak szét ahányan, annyifelé.

Viktória egykor angol terület volt s a német védett vidékhez való csatolása Nachtigall konzul érdeme. A városka alapítói Fernando-Poból elűzött négerek, akik itt a három hosszú utca középsőjét lakják. Az első, partmenti utca európaias jellegű; itt vannak a hivatalos épületek és a templom. Leghátul van a bakviri-négerek negyede, banánok és olajpalmák árnyékában.

Arról a dombocskáról, hol dr. Horn bennünket kormányzói házában fogadott, remek kilátás nyílik az Óceánból kiemelkedő Fernando-Po szigetére s az őserdők tengeréből méltósággal előtörő Kamerun-Pikre. Megérkezésünk után három napig zuhogott az eső, aztán szépen kiderült s a virágzó mezőn s lombokon megszólalt a kabocák kórusa meg a rigóhangú *bül-bül-madár*.

A kormányzóság épülete dr. Preusz botanikus-kertjének közepén áll, ki iskolatársam volt s immár 12 éve él ott. A kert részben tudományos, részben gyakorlati célú, amennyiben növényhonosító kísérletekre szolgál, mint a Humboldt-féle Jardin d'acclimatation Orotavában: de annál sokkal nagyobb. Az itt történt kísérletek eredménye az, hogy ma már dúsán terem Kamerunban a kakao. De a sok dohány-, kávé-, gyapot-, vanília-, szegfűszeg-, bors- és kaucuk-ültetvény közt bő tere marad az eredeti őserdőnek is, amely árnyékos háttérül szolgál a kert művelt részleteinek. Egy faóriás a reá kúszó liánokkal s az ágaira települt harasztokkal és orchideákkal maga is egy kis botanikus-kert. Ifjúkorom álma tehát beteljesült; láttam a csodás őserdőt, amelynek párját nem találtuk sem Kongóban, sem Ceylonban vagy Szumatrán; sőt Schimper kollégánk szerint Délamerika és Hátsó-India rengetegeivel is vetekedhet szépség dolgában.

A legforróbb vágyunk volt, hogy közelebről is megismerjük az őserdő mélyeit s e végből három napos kirándulást terveztünk a csücs felé, az erdős régió felső határáig. Kellő előkészületek után vígan indult útnak kicsiny karavánunk. Tűrhető út visz a 4—5 órányira fekvő Buea-faluba, de nekünk a gyűjtés és fényképezés miatt kétannyiba került, míg — közben bőrig ázva — elértük az állomást. A német vidék északi részén egyszer, a déln ellenben kétszer van évente esős időszak s a kettő közt éppen a Kamerun-hegység a határ. Például Debundjában

évi 897 cm.-t jelöl az esőmérő, aminek mását csak a nagyon esős Kelet-Indiában találjuk. A július elejétől szeptember végéig tartó eső, a nedves, meleg levegő és a humuszos vulkáni talaj megmagyarazza a kameruni tenyészet gazdagságát.

Mintegy 2200 m. magasságig terjed az erdős vidék s így nem csodálhatjuk, hogy felső, hűvösebb részében az alsótól elütő a növényzet. A két különböző zóna határa körülbelül 1000 méternél van, éppen Bueánál.

Viktória közelében még ritkább az erdőség, a napfény a talajt is éri, de annál gazdagabb itt az erdőalja növényzete: a cserjék és fűvek. Borsok, tökfélék, futókák és bignoniák liánjai úgy befutják a talajt, hogy nem is látni, hol vannak a nagyobb fák, — különösen gyapotfák (*Eriodendron*) törzsokei; a trópusi erdő jelleme, hogy a fás növényrészek visszamaradnak, ellenben annál dúsabban fejlődik a lombzat. Közbe-közbe gyakori az olajpálma (*Elaeis Guineensis*); ritkább a borpálma (*Raphia vinifera*); az előbbi olajat, az utóbbi jó pálmabort szolgáltat s a bakvirik ezekből tákolják össze kunyhóikat. A vizek mentén látunk pandanusokat s a régi gyarmatosoktól ott felejtett banánokat és dinnyefákat is.

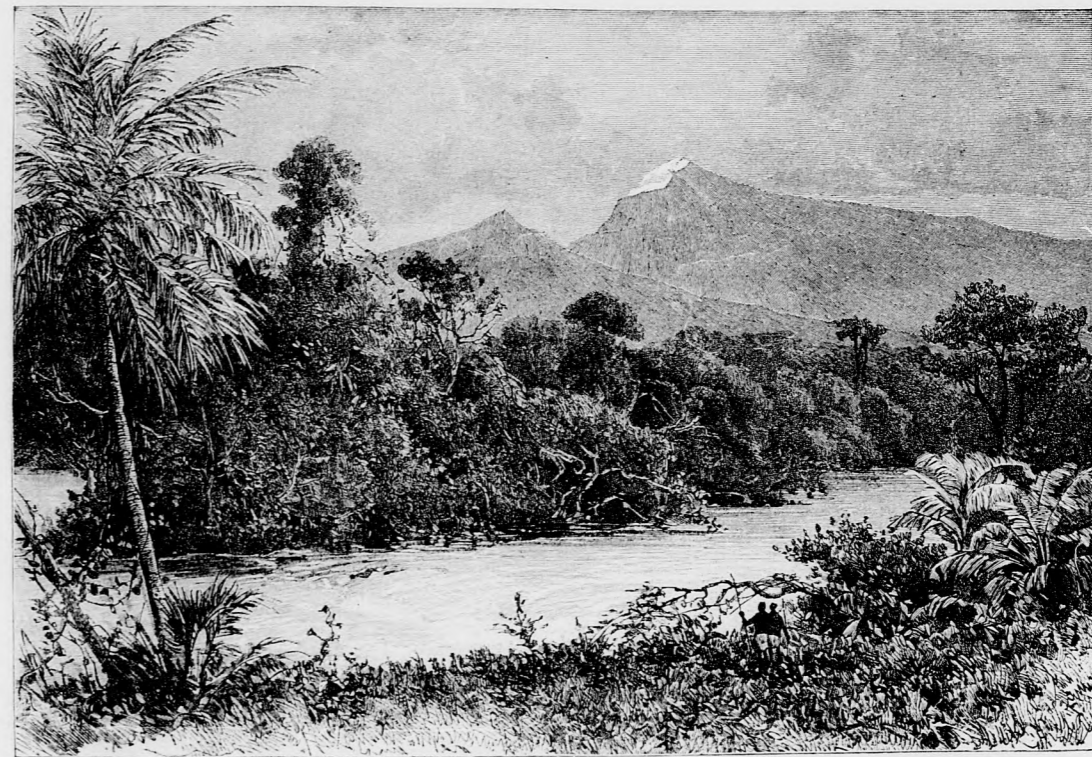
Sokkal egyhangúbb az érintetlen, soha nem irtott őserdő képe. Ilyen van például az Amba-öböl és a hadi kikötő közt elterülő Nachtigall-félszigeten. Sűrűbben állnak itt a fatörzsek s összefonódó lombjaik sötét árnyában nem fejlődhetik oly dúsán az aljnövényzet. Itt vannak az óriási gomba-formájú természet építmények. Az állatvilág estefelé a legelénkebb. A lombok közt orrszarvú madarak és papagályok röpködve keresnek éji tanyát, hangjukat sok ezer sáska és kabóca zenéje kíséri: ciripelnek, hegedülnek, dudálnak, pirregnek, zümmögnek, — ki-ki a maga mestersége szerint, lankadatlan buzgósággal. Nagyobb emlősök is vannak, de azokat csak a hozzá értő vadász kutathatja fel; állítólag az elefánt és a gorilla is előfordul még itt.

A Buea felé vezető út élénk közlekedési vonal; gyakran találkozunk itt teherhordó négerek kis karavánjaival. Csúnya képű mind, kiválta vénék (szeretik a kék tetoválást); de erőteljes, szép a termetük, talán azért, mert szokás szerint mindig a fejükön hordják a terhet. Látva, hogy mily könnyűséggel viszik nehéz ládáinkat, csodálkoztam, hogy a földműves munkára nem alkalmasak. Mint mondják, nem szívesen állnak rá a

hosszabb időre kötelező szerződésre. Így aztán az itteni termelők inkább kuru-négereket, vagy egyéb törzsbelieket alkalmaznak, vagy a libériai partokról szereznek nagy ügyvel-bajjal munkást.

A munkás-kérdést a Zintgraff-Esser-féle expedíció oldotta meg (1896) azzal, hogy belső Kamerun hegyvidékének urával, Garegá-val, a balik királyával egyezsége lépett. Azóta évente jönnek egy évre szerződő bali munkások a

munkások. Egy fehér telepes házában, Boana faluban nagy nehezen le is fényképeztünk egy serényen munkálkodó csoportot, mely e művelés közben vagy ötször szétszaladt s utoljára is csak a bátrabbjai maradtak meg, nagy gaudiumára a mi jó ládavivőinknek, akik nekibátorodva be is tekintettek a bűvös kamarába s nagyot kacagtak, amint a fordított képen bali testvéreiket tótágast állva meglátták.

A KAMERUN HEGYSÉG.

telepítvényekre s a furfangos Garega és népe is hasznát látja munkájoknak.

Ottlétünkör 900—1100 bali földműves dolgozott a Viktória-társaság telepein, hol 920 hektárnyi irtott földön 400,000 kakaofát számlálhatni. E termékeny vidéken a négy éves fa már túlhaladja a 2 m. magasságot s ha jófajtákat természetnek és a munkáskérdést a benső zavargások nem újítják meg, úgy néhány év alatt fényes eredményű termelési ág fejlődhetik a kakao-kultúrából.

Ez a magyarázata annak, hogy már eddig is oly sok természetes szürkés-fekete, majdnem rubátlan alakot láttunk a bakvirik közt; ezek bali

Boana falutól meredekebb, sziklasabb az út; itt-ott irtásokat s néger-kunyhókat láttunk, végre megérkeztünk Buea állomásra. Zöldelő földek közt fekvő néger falu ez, közepén néhány csinosabb kormányzósági lakkkal s tennis pályával. Ez a mai Buea. De milyen lesz egykor! Ha majd vasutak kötik össze a vidék nagy telepeivel és Viktória kikötőjével! Nem légvárat épít képzeletem. E hely valóban nagy jövőnek néz elébe; nemcsak közlekedési központtá fejlődhetik, hanem üdülő-fürdőhelyé. Már most is ide járnak a trópusi lázban gyötrődő betegek, hogy meggyógyuljanak a tiszta üde hegyi levegőn, a gyönyörű vidék képének szemléletében. Itt oly

közelnek látszik már a Kamerun-Pik gyepes oldala s vörös csúsa, hogy szinte kezünket nyújtának utána.

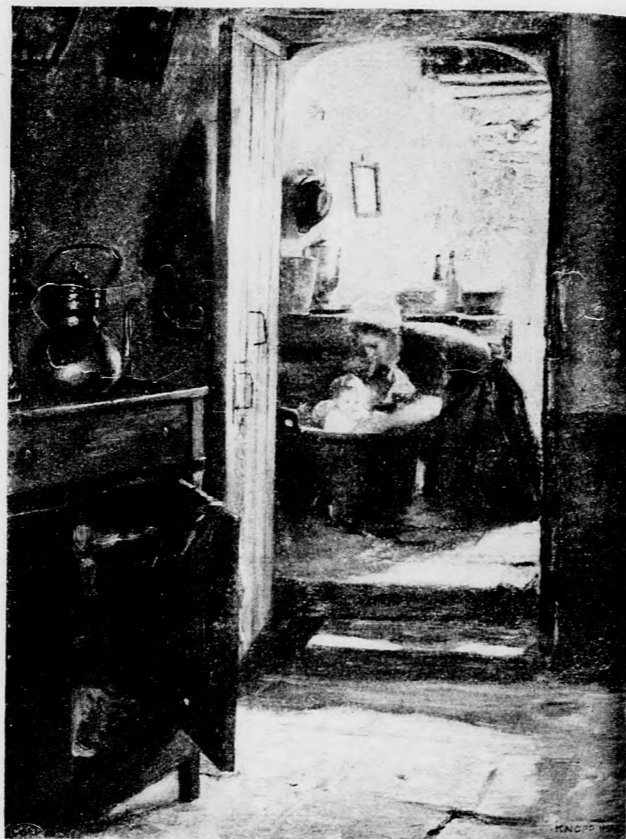
Buea 920 m. magasban fekszik s 5—6 fokkal hűvösebb a klimája, mint Viktóriáé. Maláriának hire sines itt. S amint este, üdítő fürdés után összegyűltünk a kormányzó vidám asztalánál, egyikünknek se jutott volna eszébe, hogy most az egyenlítő közelében volnánk.

S ki gondolt volna arra, hogy e békés hely még néhány év előtt véres küzdelmek színtere volt, hol a falubeliek ostrom alá fogták a kormányzót, akit csak nagy bajjal szabadított ki egy felmentő csapat, vezérének, Gravenreuth hadnagynak élete feláldozásával. Azóta szigorúban ellenőrzik a vad hegylakó törzseket s most semmi sem zavarja a békét. Azaz hogy éppen távozásunk után történt ismét efféle. A kormányzónál rendőrszolgálatot teljesítő veji négerek (liberiaiak) kiesínyes okokból összeesküdtek, hogy megölik a bueai fehéreket és Leuschner kormányzó feleségét elrabolják. De tervük kiderült, támadásukat visszaverték s a szétfutott bűnösök, miután a bakviriktől sehál még egy marék rizst sem kaptak, kiéhezve tértek vissza s alávetették magukat a méltán megérdemelt büntetésnek.

Másnap kirándultunk a Kamerun-Pik gyepes régiójába. A csúcsot már többször megmászták s az esős időszak miatt erre mi nem gondolhattunk. Alig hagytuk el a telepet, hatalmas páfrányfák emlékeztettek arra, hogy már a felső erdős régióban járunk, amely sok növényével különbözik az alsótól. Alacsonyabb, terjedelmesebb fái oszlopszerű légyökökre támaszkodnak. Mohos törzseik közt sok beces fa akad. Ilyen a kaucukfa és az ébenfa, a felső hegyvidék valóságos kincsei. De az erdőség legszebb díszje a páfrányfák tündéres csipkészetű lombja, amelyen fátyolos árnyakat vetve tör meg a napsugár.

Százféle erdei fa tarkasága közt visz meredek útunk, míg végre 2000 m. tengerszín fölötti magasságban elérjük az erdőség határát. Itt kezdődik a fű birodalma, melyből csak a sziklás tető emelkedik ki kopáran, de a szakadékos völgyekben még feljebb, 2500 méterig is hatol a páfrányszegélyes erdőség. Végtelen kilátás tárul szemünk elé; az erdők fölött viszontlátjuk a távoli tengeröblöt; az őserdő nedves félhomályából szabadulva tele tüdővel szívjuk a verőfényes rétség szabad levegőjét; — de egy perc alatt sűrű felleg tornyosúl fölénk s a szép panoráma eltűnik.

A kameruni rétség útja nagyon fárasztó; vulkáni hamu talaján lépten-nyomon kőtömbökbe és vulkáni bombákba botlunk. Hónaljig érő fűvében tarka virágok sokasága nyílik s esalfán elfedi szemünk elől a talaj veszélyes lyukait és szakadékait. Fényképészünk egyszer úgy eltűnt egy ily szakadékban, mintha a föld nyelte volna el — készülékével együtt; alig bírtuk kivonszolni

KNOPP IMRE: Fürdés.

VESZTRÓCZY MANÓ: Vakok.

A MÜCSARNOK TELL KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

szegényt. E szakadékok miatt eddig a marhatenyésztést nem merték megkísérteni e gazdag legelőkön.

A trópusi képek szemképráztaó váltakozása e pár nap alatt is már-már elfárasztott. Szeretünk volna kissé megpihenve gondolkodóba merülni a látottak fölött, hogy közelebb jussunk egy lépéssel az alak és szín szédítő sokféleségének megértéséhez. Schimper kollégánk, a botanikus kezdé magyarázni, miként alkalmazkodik a trópusi fák lombozata a hosszas záporosdóhoz. Majd egy érdekes növénykét talált: a mi tömlős

hinár-virágunknak (*Utricularia*) szárazföldön élő rokonát s azon mutogatta meg, miképen alakul át a bojtoslevelű, rovarfogó tarisznyákkal felszerelt növényke a nedves őserdő talaján karéjos levelű szárazföldi fajjára.

De sóhajtozó négereink nem sokáig hagytak elmélkedni; fáztak a jámborok itt a magasban s csak akkor kezdtek újra vig nótázásba, mikor

cet-pecsenye finom ételszámba megy a négerek-nél, amelyért a legdrágább csere-árút sem sajnálják. A szigonyos átadja prédáját a törzsnek, az köszönettel veszi s a nagy örömmünpre már is özőnlenek a szomszédok sajkái, ameddig csak a hír elterjedt.

A vén törzsfőnök európai vendégeit ünnepi díszben fogadta, amely sisakján kívül egy európai származású lepedőből és törülközőből állott. Németül «jó reggelt» kívánt s megszorítá kezünket. E közben a törzs egy része egy ugrádozó néger s néhány csúf vénasszony vezérletével hosszú sorban járta körül a cetet, a fiatalabbak pedig egymás mellé sorakozva kezökben kendővel, ritmusos zümmögéssel és tánc lépésekkel közeledtek feléje. Leghátul jöttek a vének a törzsfővel, aki napernyőt tartott egy mellette haladó, fehérre mázolt fickó fölé s intett felénk, hogy ime, ez a nap hőse, a szigonyos!

Ezt a különös halász-ünnepet nem egyhamar felejtjük el.

KÉPEINKHEZ.

Mai számunkban ismét két szép képet mutatunk be olvasóinknak. Egy fiatal művész mutatkozik be ezúttal először a Műcsarnokban. E jeles festő *Vesztroczy Manó*.

Festményén levő alakok, a «Vakok», az állandó sötétség szomorúságában élnek. Megható, amint bizonytalan, téveteget lépésekkel előre iparkodnak haladni, botjaikkal tapogatóznak s így pótolják a látás hiányát.

Knopp Imre kedves családi idillt mutat be, amint egy szerény kis lakásban az anya megfürösztö csemetéjét, de nem ám fürdőkádban, hanem csak úgy szegényesen, egy cseberben.

Hunyadi János szobra Budapesten.

A király által a fővárosnak adományozott tiz éreszobor közül a hatodikat, *Hunyadi János* szobrát november 24-én adta át a miniszterelnökség a fővárosi hatóságnak. Ezt a budai Albrecht-út kanyarulatánál, a Mátyás-templomhoz vezető lépcsőzetnél állították föl.

A szobor *Tóth István* jól sikerült műve és középkori hadi viseletben mutatja a törökverő hőst. Magyarország egykori kormányzóját és a kereszténység egyik legnagyobb hőst úgy állította elő a művész, amint a költő mondja: «Ki áll amott a szirttetőn, Hunyad magas falánál?»

Itt is a hegyoldalban áll és a magasból tekint alá a Dunára. Az alak lábainál török zászlók hevernek, a hős fején hollószárnyas sisak van. Hunyadi kemény tekintete a távolba mélyed, két kezét maga előtt tartott hatalmas kardjának markolatán pihenteti.

Az egész szobor kitünően illik a Mátyás-templom hatalmas bástyafala és tornyos építménye elé.

AZ ANTILLÁK VILÁGA. 9

Regény. Irta Verne Gyula. Fordította Zigány Árpád.

Az «Alert» lassan délnyugatra fordult és egyre távolodott a parttól, miközben a fiúk levegőbe hajigálták süvegjeiket és hangosan hurraztak.

— Bőgjetek csak! — dörmögött magában John Carpenter, — holnap úgy is oly csöndesek és némák lesztek, mint a sír!

Majd, oda fordulva Harry Markelhez, csöndesen kérdezte:

— Ma éjjel végzünk velük?

— Se ma, se holnap! — felelte Harry Markel kurtán. — Mindegyik hétszáz font sterlinggel többet fog érni, ha Barbadosból elindulunk.

XI.

A tengeren.

Másnap reggelre csipős szél kerekedett, s mire az «Alert» utasai fölkeltek, már nyoma se volt a szárazföldnek.

Harry Markel tehát elhatározta, hogy a tervezett gyilkosság végrehajtását egy időre elhalasztja.

Mindent meghányva-vetve, meggyőződött arról, hogy veszedelem nélkül végigjázhatja Paxton kapitány szerepét, mivel az utasok nem ismerték a szerencsétlent, a hajó igazi legénységéből pedig egyetlen egy sem élt. Igaz, hogy ha eltette volna Patterson urat és növendékeit láb alól, azonnal indulhatott volna kalózkodni a Csöndes-óceánra, s valóban ez is volt a szándéka: de a véletlen egyszerre keresztül húzta, illetőleg megváltoztatta terveit.

Miért is ne tenné meg az útát Barbadosig, mint Paxton kapitány, mikor mit se kockáztat ezzel? . . . Sőt határozottan nyer; mert ha az ifjak mindegyike és Patterson úr is, megkapják a jutalmat Mrs. Seymour Kethlentől, fejenként hétszáz font sterlinggel többet szerezhet tőlük, ha addig vár a legyilkolásukkal.

Igaz, hogy cimboráinak egyik-másika, például Corty is, aggodott és ellenezte a dolgot. Utóvégre is nem lehet tudni, nem találkoznak-e az Antillákon valakivel, a ki ismerte Paxton kapitányt, vagy legalább valamelyik matrózát? . . .

De Harry Markel sietett megnyugtatni az aggodalmaskodókat.

— Ez a Paxton sohase fordult meg az Antillákon, — magyarázta cinkosainak: következőképpen senki sem ismeri ottan. A legénység nem számít, mert hisz a hajók majdnem minden kikötőben változtatják az embereiket. Az egész veszedelem, amit kockáztatunk, számba se jöhet azzal a roppant összeggel szemben, ami a markunkat üti, ha jól sikerül a dolog.

Ez az okoskodás hatott: a kapzsiság győzött a józan óvatosságon, s az «Alert» utasainak életét egyelőre semmi veszedelem se fenyegette.

Harry Markel, természetesen, legjobb szeretett volna egyenesen Barbadosba hajózni, hogy Patterson úr fölvegye Mrs. Seymour Kethlentől a nagy jutalmat. Azután a legelső éjszaka a nyílt tengeren vízbe hányatta volna az utasokat mind, s megszabadulván tőlük, sietett volna egyenesen a Csöndes-óceánra.

Csak hogy Mrs. Seymour Kethlen pontosan megszabta a hajó útirányát, melytől a kapitánynak nem volt szabad eltérnie.

Az első állomás Szent Tamás szigete, a második a Sainte-Croix, ahol Niels Harboe és Axel Wickborn dán földre léphetnek.

A harmadik állomás Saint-Martin szigete, félig francia, félig hollandus birtok, és Leuwen Albertus itt született. Ezután következik a Szent-Bertalan-sziget, az egyetlen svéd birtok az Antillákon, máskülönben Anders Magnus szülőhelye.

Innen tovább Antigua és Guadeloupe érintésével, az «Alert» meglátogatja az angol Dominicát, a francia Martinique-ot és Santa-Lucia szigetét, s csak akkor fordul délnek, Barbados felé, ahol Mrs. Seymour Kethlen már várja őket.

E megszabott útiránynak megfelelően Harry Markel délnyugat felé vitorlázott, szép, csöndes időben, kedvező széllel. A tenger nyugodt volt, s a hajó utasai közül egyiket se bántotta a tengeri betegség. Legjobban Patterson úr örült ennek, aki már-már elhitette magával, hogy az egész utazás így szépen, rendben és kellemetlenség nélkül megy végbe.

De csakhamar keservesen kellett tapasztalnia, hogy csalódott. Dél tájban a szél erősödött s a tenger nyugtalanabb lett. Az «Alert», ámbár jól tartotta magát szél mentében, mégis erősebben bukdácsolt és Patterson úrnak kóvályogni kezdett a gyomra.

Ez kellemetlen ügy volt. S a fiúk, akiknek éles szemét mi sem kerülte ki, észrevették, hogy Patterson úr az nap délben sokkal kevesebbet evett, mint rendszeren.

Az érdemes mentor ebéd után kissé törődötten vánszorgott föl a hajóhidra, ahol leült. Azt hitte, hogy a friss levegő majd helyrehozza, de nem úgy lett. Lassanként szédülni kezdett, a feje zúgott és egész testét hideg borzongás járta át.

— Nos, kapitány — kérdezte bágyadtan Harry

Markeltől, aki ott járt-kelt a kormány körül: most csak meg van elégedve? Azt hiszem, elégedő szelünk van.

— Nem is panaszkodom, — felelte kurtán Harry Markel.

— És tartós lesz ez a szél? — firtatta tovább Patterson úr nyugtalanul.

— Szerencsére az: sőt azt hiszem, a szél, még erősödik.

Patterson úr nagyot sóhajtott s magában éppen nem találta «szerencsé»-nek, hogy a szél még erősödni is fog. Nagy nehezen talpra állt, lement a födélzetre és sétálni akart. De nem igen lehetett, mert a hajó veszedelmesen bukdácsolt, ringott, úgy hogy Patterson úr kénytelen volt minden pillanatban a kötelekbe kapaszkodni.

Az alattomos Corty, aki titkos kárörömmel szemlélte az «édesvízi patkány» sanyarúságát, színlelt jámborsággal odament a tántorgó Patterson úrhoz.

— Tudja-e uram — szölte a sipkáját megbillentve, — hogy mit kéne tennie?

— Ha megmondja, kedves barátom — felelte Patterson úr, megkapaszkodva a főárboz kötelzetébe: ha megmondja, akkor tudom.

— Hát ne nézzen a tengerre — tanácsolta Corty. — Mindjárt nem fog úgy szédülni a feje.

— Könnyű ezt mondani, de nehéz ám megtenni! — felelte Patterson úr, meglehetősen rekedt, töredezett hangon. Ez a tenger úgy esábitja és megbűvöli a szemet, mint a baziliskus.

Mondanunk se kell, hogy az «Antillan School» növendékei nem hagyták el Patterson urat a nyomorúságában. Ott jártak-keltek körülötte és mindegyik igyekezett könnyíteni a baján.

De ez, persze, sehogyse ment. Mert a tengeri betegség olyan nyavalya, amelynek nincsen orvossága. A fiúk tehát, nem tudván segíteni a bajon, szórakoztatni, mulattatni igyekeztek Patterson urat. Aztán egyik is, másik is tudott valami jó tanácsot, és Patterson úr, mint a kezes bárány, minden tanácsot hűségesen megfogadott.

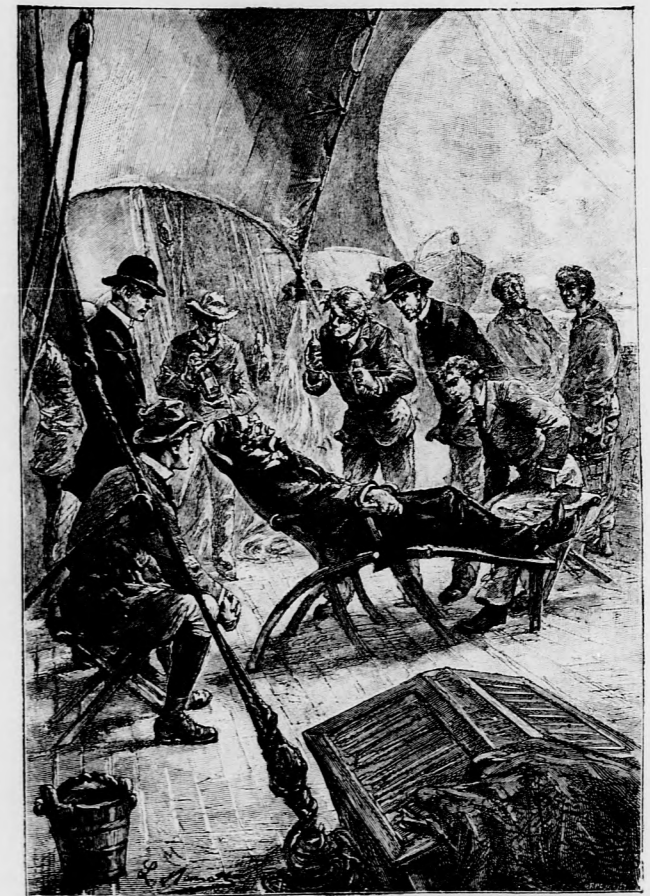
Hubert Perkins lement a hajószobába és fölhozott egy üveg finom rumot. Ebből két kis pohárával belediktált Patterson úrba, aki kortyonként itta a jó szíverősítőt.

Egy órával később a jószívű Axel Wickborn hozott melisszacsöppeket, de már ez se használt. Patterson úr bágyadtan, elcsigázva, halálra váltan hevert a kényelmes széken, és várta a katasztrófát, mely minden pillanatban fenyegette.

A végzetes perc nem sokáig késett. Patterson

úr egyszerre csak elsárgult, hebegett valamit, aztán gyorsan fölugrott, s amennyire tudott, sietve levánszorgott kabinjába. Vagy félóraig maradt oda. Mikor ismét feljött a födélzetre, meglátszott rajta, hogy odalent megkönnyebbült, de azért az állapota éppen nem javult, sőt a gyöngesége még fokozódott.

A következő három napon a szél éppen nem gyöngült, s ennek megfelelően Patterson úr állapota sem javult. Mindent megpróbáltak vele: a

PATTERSON ÚR BÁGYADTAN VÁRTA A KATASZTRÓFÁT.

teát, citromot, kávét, rumot, a hideg és meleg borogatásokat, a koplalást és a jóllakást: de mindez semmit se használt.

Végre az alávaló Corty, aki fölségesen mulattott a szegény Patterson úr nyomorúságán, színlelt részvétellel oda ment hozzá és azt kérdezte:

— Van-e bátorsága, Patterson úr?

A boldogtalan mentor csak nyögve bölintott rá igent a fejével.

Akkor hát igyék meg egy pohár tengervizet. — tanácsolta Corty meggyőződéssel. Ennek az orvosságnak néha bámulatos a hatása.

— Megpróbálja, Patterson úr? — kérdezte Hubert Perkins.

— Meg! . . . Meg! — nyögte a boldogtalan elszántan.

— Azonnal szolgálok vele! — ajánlkozott Corty, s lehajtván a kötélre kötött esőbröt, mindjárt föl is húzta, tenger-vizzel tele.

Patterson úr reszkető kezébe fogta a poharat és hősies elszántsággal nagyot húzott belőle. De csak az első kortyig mehetett: ez volt a kegyelemdőfés.

— NE NÉZZEN A TENGERRE! — TANÁCSOLTA CORTY.

A mi ez után következett, tollal le nem írható. A szerencsétlen mentort oly görcsös ökredezés fogta el, hogy egész teste vonaglott és rángatózott. A gaz Cortynak igaza volt: ennek az «orvos-ság»-nak valóban bámulatos a hatása . . .

— Na, ez se igen ér ám el épen Szent-Tamásig! — mondta John Carpenter megvetően, mikor a szerencsétlen Patterson urat levitték a kabinjába.

Pedig mégis elért. A drasztikus orvosságnak, amit Corty ajánlt, meg volt az a hatása, hogy teljesen kiürítette, kitisztította a gyomrot. Nem

maradván a gyomorban semmi, megszűnt a hányás ingere is, és a végkép elgyöngült, elcsigázott mentor ájulásszerű álomba merült.

Majdnem két napig tartott ez az állapot; de mikor fölocsúdott, megjött az étvágya is, és 48 óra múlva már ismét fönt járkált a fődélzetben. Gyöngé volt még, az igaz: de a betegségen már átesett, s mivel legyőzte, nem kellett többé félnie, hogy újra megkapja. A tengeri betegség olyan, mint a sárgaláz: aki egyszer kilábol belőle, soha többé meg nem kapja.

XII.

Az Atlanti-óceánon keresztül.

Az utazás elég kellemes volt. A többnyire szép és derült időt csak ritkán zavarta meg egy-egy futó, nyári zivatar, de ez is oly jelentéktelen volt, hogy az *Alert* föl se vette.

Az ifjak, hasznukra akarván fordítani a kedvező alkalmat, csupa mulatságból beálltak hajósinasoknak, s ha kellett versenyt dolgoztak a matrózokkal. Különösen Tony Renault és Magnus Anders buzgólkodtak nagyon, és Patterson úr sokszor aggódott is volna értük, ha ott nincsen Carpenter John, aki mindig nagyon vigyázott reájuk.

De hogy is ne vigyázott volna . . . hisz mindegyik ifjúnak az élete hétésszáz font sterlinget ért neki!

Az ifjak egyik legkedvesebb szórakozása a horgászás volt, s ezt a mulatságot nem is eredménytelenül üzték. Legtöbb sikere volt a hidegvérű Leuwen Albertusnak, meg a türelmes Perkins Hubertnek, akik ketten több ízben ellátták a konyhát az ebédre való hallal.

Sok mulatságot szereztek a pajkos delfinek is, melyek csoportosan úszkáltak, bukdácsoltak a hajó körül. Az «óceán bohócai», a hogy e fürge és ügyes állatokat jellemzően elnevezték, bámulatos gyorsan és merészen játszottak a hajó mellett. Egymás után ugráltak ki a vízből, fél—két méter magasra, s aztán fejfelé lefelé buktak ismét a tengerbe, s átbujván a hajó alatt, a másik oldalon szökkentek föl ismét.

A matrózok több ízben megkisértették, hogy megszígyonozzák őket, de eredménytelenül. A fürge állatok egyetlen farkcsapásukkal oly hirtelen vetették magukat odább, hogy mindig sikerült kitérniök a szigony elől, rendszeren abban a pillanatban, midőn már azt hitték, hogy a gyilkos fegyver beléjük furódik.

De nem csak delfineket láttak, hanem cápákat is. E roppant falánk állatok folyton tátott szájjal úszkálnak a vízben, mindig készen, hogy min-

dent elnyeljenek, ami útjukba téved. Mindegy nekik, akármit kaphatnak: kalap, fadarab, boros palack, kötélvég, ételmaradék, szóval akármi, ami a hajóról a vízbe hull, kedves zsákmányuk nekik. S amit egyszer elnyeltek, soha többé napvilágra nem kerül.

Julius 7-ikén az *Alert* matrózai fogtak egy cápát, amely legalább is két öl hosszú volt. Mikor elnyelte a vashorgot, melyre egy darab sózott húst tűztek csalétkül, oly irtózatossá erővel rángatta a kötelet, hogy hat ember is csak igen nehezen tudta fölhúzni a fődélzetre.

Clodion Lajos és társai mind odacsődültek a tömérdek szörnyeteg köré, melyet kíváncsisággal vegyes borzadályllyal vizsgáltak, de John Carpenter figyelmeztetésére hallgatva nem igen mertek közel menni hozzá, mert a vonagló és végét járó cápa farkcsapásai könnyen veszedelmesekké válhattak volna rájuk nézve.

(Folyt. köv.)

AURANIA.

Képtünkhöz.

Ez a neve annak a hajónak, mely Fiume és New-York között ezentúl a személyforgalmat lebonyolítja. Az új, 7600 tonnás hajó 16 nap alatt teszi meg a nagy tengeri utat a palermói, nápolyi és gibraltári útvonalon. Az egész utazás a hajón tehát négy nappal tart tovább, mint a Hamburgból kiinduló gőzösöké.

Az utazás azért is előnyös, mert az utas élvezi a kalábriai és szicíliai partok remek panorámáját, Palermót, Nápolyt jól megnézheti, betekinthez Éjszak-Afrika érdekes városába Algirba is és megbámulhatja Gibraltár hatalmas szikláin az angol ágyúszörnyetegeket. Így azután ez az utazás tanulságosabb, gyönyörködtetőbb, sőt még olesőbb is, mint a német, francia vagy más kikötőkől induló hajókon.

A hajó az «*Adria*» magyar tengerhajózási társaságé s szeptemberben tette meg első útját.

AZ EMLÉKEZET.

A harmadik tehetség, amely sajátos művelésre szorúl: az *emlékezet*. Mire való kincset kincser gyűjteni, ha nem tudjuk hova tenni? Mire való tanulni, ha nem tudjuk megtartani? Ezer szerencse, hogy összes tehetségeink közt az emlékezet erősíthető a legjobban gyakorlás által; sőt mi több, vannak eszközök, melyekkel segíthetjük az emlékezet gyöngeségét, holott a képzelet és ítélőerő gyöngeségét semmiféle eszközzel sem erősíthetjük meg. Melyek hát a legfontosabb eszközök, melyek segítségével biztosíthatjuk az egyszer fejünkbe vésett jelenségeket. Ez eszközök a következők:

1. Az első benyomás tisztasága, élénksége,

erőssége. Senki se higgye, hogy visszaemlékezhetik arra, amit csak homályosan, félig-meddig értett meg. Egy sereg gyöngé és homályos benyomás, minthogy csak fölületesen tódúlnak az elmébe, nagyhamar köddé halványodnak, ezen a ködön át nem látunk semmit. Ezerszerte többit ér az emlékezetre egyetlenegy jelentős ténynek tiszta képzele, mint az egésznek zavart képzele.

2. Semmi sem segít oly hathatósan az emlékezetben, mint a rend és osztályozás. A csoportok ninesenek nagy számban, az egyedek ellenben mindig nagy számúak; aki jól ismeri a csoportokat, jól ismeri az egyedek lényeges jellemvonásait és csak a lehető legkönnyebb terhet akasztja az emlékezetre.

3. Semmi sem fontosabb az *isméllésnél*; ha a szeg nem hatol be a fába egy ütésre, üss rá kettőt, sőt ha kell, hármát is. E tekintetben semmi sem ér annyit, mint az erős akarat. Nehéznek találod ráemlékezned, hogy a szanszkrit *Deva* azt jelenti, hogy *Isten*? Ismételd hétszer napjában, vagy hétszer hetenkint, akkor nem feledeled el többet. Mennél kevésbbé fogékony az emlékezeted a természettől, annál inkább törekedned kell, hogy a benyomás gyakori ismételtetésével segíts rajta. Tehetségeink olyanok, mint a lomha állatok, hébe-korba korbácsot nekik és bizonyosan jobban haladnak.

4. Lehet, gyöngé az emlékezeted, de logikád tán erős; ez az erő okos gyakorlással valódi hasznoddá válhat látszólagos hézagossága mellett. Akinek gyors emlékező tehetsége van, hajlandó beérni vele és dícséreteket nyer miatta, ámbár csak ügyességét fitogtatja, mint egy értelmes papagály. Ellenben az az ember, aki csak azokra a tényekre emlékszik, melyeket meg tud magának fejteni, a tényekben az okok láncolatát keresi; az önkényes és megfegtetlen egymásután, melyet elméje vonakodik elfogadni, összeköti akkor a logikai következmények kapcsával.

5. Vannak mesterséges kapcsolatok, melyek nem fölöslegesez: a tanuló ráemlékezhetik, hogy Abydos Hellespontus ázsiai partján fekszik, ha rá gondol, hogy Abydos is, meg Ázsia is A betűn kezdődik. Ezek csak «fogasok», melyeket néhány ügyetlen nevelő alkalmaz szertelen módon, míg a jó tanár kerüli a férfias nevelésben. Nincsen sok bizodalnam az u. n. mnemotechnikai rendszereknek rendszeres használatához; megtöltik az elmét egy csomó önkényes és neveltséges jelképpel, melyek ártalmára vannak a tehetségek természetes játékának. A történelmi évszámok,

melyekre általában használják ezt a komplikált gépies eszközt, sokkal könnyebben belevésődnek az emlékezetbe oksági viszonyaiknál, vagy a nagy nevek esetleges vonatkozásainál fogva is. Így ráemlékezhetem, hogy Platon huszonkilenc éves volt, mikor Sokrates megitta a méregpoharat; vagy hogy Aristoteles, Platon tanítványa, tanítója volt Nagy Sándornak, aki az Indus partjain, hódító hadserege közt Sokrates és Platon nyelvét keverte a brahma himnuszok szent dialektusa közé.

6. Végre akármily jó legyen is emlékezőtehetség, soha se mulaszd el az írott jegyzeteknek

a hézagos áttekintésektől, melyeknek ki van téve az ember, mikor csak a nyilvános élet nyújtotta modern s egészen új tapasztalatokat tanulmányozza.

John Stuart Blackie.

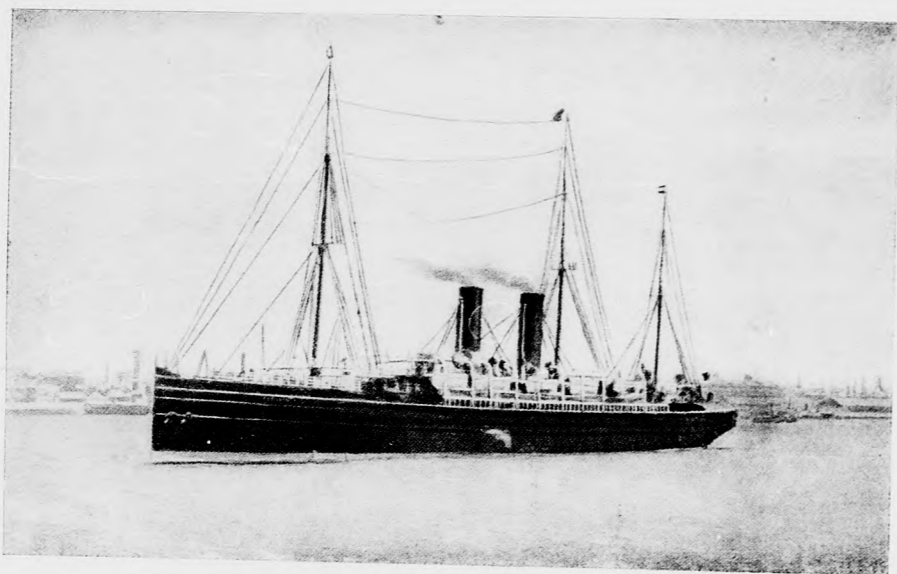
Fordította

Kovács S. János dr.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Ifjúsági előadások.

A Nemzeti Színház e hét keddjén Vörösmarty születésnapja alkalmából a költőnek «Csongor és Tünde» c. színművét adatta elő ifjúsági előadásul. A főszerepeket Pálffy, Török Irma és Jászai játszották.

AZ «AURANIA» HAJÓ.

oly becses és oly kényelmes használatát. Igaz ugyan, hogy a papír segítségével való beszélés szokása nemhogy erősítene az emlékezetet, hanem tán gyöngíti; de ha magtárba gyűjtöd mintegy kézirat vagy nyomtatott jegyzetek alakjában a feldolgozásra való terjedelmes anyagokat, végtelen ismerethalmaznak leszel ura, mely mindig szolgálatodra áll, mihelyt szükséged lesz rá. E tekintetben az ifjú nem szokhatik elég korán hozzá bizonyos műveknek kijegyezgetéséhez, másokból kivonatok készítéséhez, ismereteinek vázlatos csoportokba rendezéséhez, hogy majdan gyorsan és kényelmesen feldolgozhassa őket. Azok az ifjak, kik politikai pályára készülnek, haszonnal jegyezgetik ki Aristoteles politikáját; ily módon védve lesznek a szűk látókörűségtől,

ták, kiket igen sokszor hívtak a kárpit elé. Jövő hétfőn egy Shakespeare-darab kerül színre.

A Magyar Színház-ban ismét a «Drótostót»-ot játszották.

A szegedi városi színház-ban november hó 28-án színre került Kisfaludy Károly «Mátyás dal»-ja és Molière «A képzelt beteg»-je. Az ifjúság a nagy színházat egészen betöltötte.

Önképzőkori tudósítások. A lévai főgimnázium «Szepesi Imre-önképzőkör»-e november 29-én tartott ülését Vörösmarty emlékének szentelve. Emlékezés Vörösmartyról. Elmondotta Fizély Ödön VIII. o. t. Részlet «Marót bán»-ból, Marót és Bot találkozása. Előadták Grünceveg Samu VIII. o. t. és Kohn Gyula VI. o. t. «Petike», szavalta Fizély Imre VI. o. t. «Szigetvár», szavalta Vojacek Gyula V. o. t. «Kis gyermek halálára», előadta Medveczky Károly V. o. t. «Vörösmarty szelleméhez.» Óda. Írta Gaal Mózes, szavalta Kalapos Gyula VIII. o. t. — A karcaji ev. ref. gimnázium «Petőfi-önképzőkör»-e november 22-én tartott rendes gyűlést. Rimaszombati István,

Bagdi Dániel és Wellesz István szavaltak. — A nagykanizsai főgimnázium gyakorló iskolája november 29-én tartotta hatodik ülését Csokonai emlékére. Emlékezés Csokonairól, írta Bodó H. VIII. o. t. Lilla dalok (értekezés), írta Hetényi E. VIII. o. t. Csokonai Dorotyája, írta Gergely G. VIII. o. t. A «Tihanyi ekhó»-hoz, szavalta Krátky István VI. o. t. Nép dalok, cimbalmon előadta Saueremann VII. o. t.

Kovács Lajos, Bresztovszky Ede, H. vas Péter, Hoensch Gusztáv, Aczél Benő és Béla, Szabó Gyula, Földváry Géza, Vörnle János, Petró András, korompai Brunswik György, Hoffmann Barna, Strausz Sándor, Bernáth János, Tóth Mihály, Makk István, Salamon Samu, Kiss Aladár, Bogyay Gyula, Varrók László, Hubert Tibor, Labancz Ernő, Péterfi Jenő, Meixner Ernő, Tuschák Imre, Szabó Béla, Csiki Ferenc, Rogulics János, Vállas Lajos, Feith Pál és Miksa, Edelenyi Elemér, Julius Lipót, Molnár Elek, Petravich Andor, Kovács Gyula, Ernst Ernő, Szegő Flóris, Molnár István, Kronberger Emil, Hutter Kálmán, Szemző István, Weisz Henrik.

A kitűzött könyvjutalmat (Szinyei József: Ezer tő ország) Csiki Ferenc főgimn. VI. o. t., deési előfizetők (Felső rét-u. 2.) nyerte meg.

FEJTÖRŐ.

Számítási kérdés:

Télen egy hivatalban naponként 8 óra alatt 5 hasáb fát tüzelnek fel. Vasárnap azonban csak 2 órán át van hivatal. Hány öl fát használnak 3 hónap alatt, ha egy ölben 200 hasáb van? (Julius Lipót.)

Földrajzi kérdés:

Melyik Kanadának az a városa, amely Szent-Lőrinc egy szigetén fekszik, s a Pacific vasút főállomása? Hány lakosa van? (Faragó Andor.)

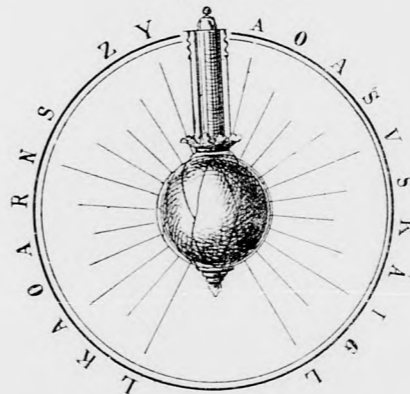
Vegyvtani kérdés:

Melyik az a fém elem, melynek vegyületei igen elterjedtek, különösen a konyhasóban van belőle sok? Először Davy állította elő, elektromosság által. Közösleges hőfokon viaszlagyságú, a vizet hidrogén fejlesztés közben bontja, levegőn igen gyorsan oxidálódik, azért petróleumban tartják. Vegyületei a színtelen Bunzen-lángot vakító sárgára festik. (Horváth László.)

Számítási találos kérdés:

A pénzem felét elköltöttem, negyedrészt ellop-ták s maradt 7 forintom. Mennyi pénzem volt összesen?

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1903 december 13.

8. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számítási kérdés: $X = 0.3473$ megközelítőleg. — Vegyvtani kérdés: Kálium. — Földrajzi kérdés: Kilanea vulkán Havaii szigetén, 4200 m. magas, a sziget az Unio birtoka. — Képrejtvény: Tűzzel, fegyverrel nem való játszani.

Helyesen fejtették meg: Rácz Károly, Licht Zoltán, Toldalagi Mihály gr., Mauthner Imre, Bognár János, Eisler Dezső, Antal Dezső, ifj. Kozálik Feri, Lallósevi István, Földföldy Sándor, Faragó Andor, Hók László,

SZERKESZTŐI TELEFON.

B. Z. (Szeged). Látunk és olvasunk kell előbb a cikket, csak aztán nyilatkozhatunk arról, hogy közöljük-e. Lehet, hogy a tárgy érdekes, de feldolgozása nem felel meg a mi lapunknak. Küldje be, hogy olvassuk el. — **K. B.** Helyes. — «Sapkás vitéz.» Mi is tudomást szereztünk a dolgról. Azt a sapkát bizony le kellett volna a fejről venni, mert tudunkkal még nem találtak fel olyan sapkát, mely elválaszthatatlanul odanő a fejhez. — **P. A.** (Budapest). Még korai önek az ilyen preparátumok készítése. Vájon négy-öt évig a szándékával. — **I. D.** A «Két diák levelezése» díszes kötésben is kapható lapunk kiadóhivatalában A «Burkus» március végéig fog tartani. Igaza van, az életből vett történet az, nem költői csinálmány. — «A ballada elmélete.» Greguss mindezt elmondta már régen, ahhoz önek nem volt mit hozzátoldania. — **Th. G.** Megkaptuk, köszönjük. Szíves, meleg üdvözlét! — **Stu. diópus.** Örvendünk, hogy a T. L.-t az ön leánytestvére is nagy élvezettel olvassa. Egyformán való az fiú és leány olvasónak, e kettőt egymástól elválasztani nem is lehet. Mindkettőnek nemes szórakozást és tanulságot kell az olvasmányokban keresnie. — **S. S.** (Tóvis). Intézkedtünk, hogy az illető számot a kiadóhivatal pótlólag megküldje. — **Szónoki beszéd.** Mindenekelőtt tudnia kell, hogy miről akar beszélni, aztán lelkesednie kell a tárgyért, ezt a lelkesedést a hallgatókban is föl kell keltenie. Az ön beszéde nagyon száraz, pedig tárgya megérdemelné, hogy lelkesedjék érte. — «Világos.» Gyöngye elégia; kevés benne a gondolat s nagyon fogyatékos a forma. — **B. I.** 1. Nem lehet. 2. Már elkésztettől, hogy folyamodjék, de májusban folyamodhatik. 3. «Hazafias Könyvtár» a címe, egy füzetnek kötve 50 fill. az ára. — **C. B.** 1. Nem vállalkozhatunk ilyen gyűjtemények elárúsítására. 2. Arról a lapról nem nyilatkozunk. — **Főgimnázista.** Küldje be s akkor megmondhatjuk róla a véleményünket. Míg nem látjuk, nem mondhatunk semmit. — **Nemo.** 1. Budapesten van. A «Természettudományi Társulat». Havonta jelenik meg a közlönye, igen tartalmas és értékes. — **Földrajzi olvasmány.** Föltétlenül helyeseljük. Azok, akik csak szépirodalmi olvasmányokkal foglalkoznak, igen egyoldalúakká válnak. — **K. N. S.** Megkaptuk. Köszönjük, már régóta vágyódtunk arra, hogy találkozzunk. — **T. O.** (Győr). Azokat az évfolyamokat megkaphatja. — **F. P.** (R. Palota). 1. A levelet bélyeggel tessék ellátni, mert mi nem váltjuk ki. 2. Ha egy rejtvényt megfejt, akkor is résztesz a sorsolásban. — **V. L.** (Budapest). Köszönet. — **I. L.** (Hódmezővásárhely). 1. Ha dolgozatai közölhetők, úgy kiadjuk őket. 2. Ajánljuk a Gaal Mózes féle «Nemzetünk nagy költői» c. válogatást; egy-egy füzet ára 40 fillér; megjelent Pozsonyban. 3. Az a két munka nem készült ugyanez célra; ön jobban használhatja Endrődi könyvét. — **M. E.** (Fóth). 1. Ara 1 kor. 80 fillér. 2. Két korona. — **B. Gy.** Egyes szám ára 25 fillér. — **B. F.** (Arad). Küldje be; előre nem mondhatunk véleményt.

Erdély S. és Társa

régipénzkereskedése, Bpsten, VIII., Aggteleki-u. 7.

Elad, vesz és cserél mindennemű 10179

régipénzeket.

Megvételre keres egész gyűjteményeket, leleteket vagy egyes szép darabokat.
Magyar Árpád- és vegyesházi királyok érmeiről eladási árjegyzéket kívánatra ingyen küld. 50 drb. különféle rézpénz 4 K.
100 „ „ „ 6 „
30 „ „ római „ 2 „
20 „ „ ezüst pénz 4 „
20 „ „ Árpád- és vegyesházi pénz 5 „
Meghatározások ingyen eszközöltetnek.

Magyar bélyegraktár

Budapesten, VI., Bajnok-utca 3.

Vesz, cserél és elad mindenféle (magyar és külföldi) levélbélyeget.

Elsőrendű ritkaságok!

Minden bélyegpár 20 fillér és a portó:

Honduras, 1890-ből, 1 és 2 ct az országcímerrel.
Nicaragua, 1890-ből, 1 és 2 ct a vasuttal.
Nicaragua, 1890-ből, «Official» felnyomattal.

Perak, 1895-96-ből, 1 és 2 ct a tigrisfejjel.

Hawaii, 1894-99-ből:

1 c aransárga (címer), 2 c barna (Honolulu kikötője), csak 25 fillér és a portó; — 1 c kékeszöld (címer), 2 c piros (Honolulu kikötője), csak 25 fillér és a portó; — 5 c kármínpiros (Kamehameha szobra) 5 c sötétkék (ugyanaz), csak 25 fillér és a portó.

Hayti, 1896-ből, pálmafa és címer, 1, 2 és 5 ct; a három darab ára csak 25 fillér és a portó.

Francia Kongó, 1900-ből:

1 c sötétbarna, 2 c sárgásbarna, 4 c piros, 5 c zöld, a zászmányra induló orozslánnal; a 4 darab ára csak 50 fillér és a portó;

Selangor, 1892-94-ből:

1 c zöld, 2 c piros, 2 c sárga, 3 c piros, 5 c zöld, az ugró tigrissel; az 5 darab ára csak 60 fillér és a portó.

Két koronáig használatlan bélyegeket is beküldheti a pénzt. Portóra, ha ajánlva kívánja a levelet, 35 fillért (dupla levélért 45 fillért) küldjön; közönséges levél portója, ha egyszerű, 10 fillér, ha dupla, 20 fillér.

5 koronás rendelés portómentes.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

KENYÉR ÉS BECSÜLET

REGÉNY

A felszédült ifjuság számára.

IRTA

GAAL MÓZES

Ára füzve 3 korona, vászonkötésben 5 korona.

«Franklin-Társulat» könyvkiadóhivatalában Budapesten IV., Egyetem-utca 4. sz. a. megjelent és kapható:

KÖZÉPISKOLAI OLVASMÁNYOK.

Az I—IV. osztály számára való olvasmányok.

Arany János. Válogatott kisebb költemények (az alsóbb, III. és IV. oszt. számára) 1 K.

— Rózsa és Ibolya. — Losonczy István (IV. osztály) O. K. 20 f.

— Toldi (IV. osztály) 70 f.

— Szent László füve (I. osztály) O. K. 40 f.

Gaal Mózes. Hún-magyar mondák Gyulay L. rajzaival. (I. oszt.) 2 K 50 f.

— Magyar király-mondák Gyulay László rajzaival. (I., II. oszt.) 1 K 50 f.

Cox György. Görög regék. (I., II., III. oszt. 6 K.

Nibuhr-Gaal. Görög hősök története (I—III. oszt.). Kötve 1 K.

Jókai Mór. Magyarhon szépségei (I. oszt.) 80 f.

Petőfi Sándor. János vitéz (I. oszt.) O. K. 20 f.

Tompa Mihály népregéi (I. II. oszt.) O. K. 60 f.

— regéi (I., II. oszt.) O. K. 60 f.

Fáy András meséi (II. oszt.) 2 K.

Berzsenyi Dániel versei (III. oszt.) O. K. 80 f.

Kisfaludy Sándor. Dobozi (III. oszt.) Vas. könyvt. 40 f.

Jókai Mór. A magyar nemzet története I. kötet (I., II. oszt.) 5 K.

— II., III. kötet (III. oszt.) 8 K.

— A nagyenyedi két fűzfa (III. osztály) Jó könyvek 12 f.

— Népvilág (III. oszt.) 1 K 60 f.

Gvadányi József. A peleskei nótárius. (III. oszt.) O. K. 60 f.

Kisfaludy Károly. Mátyás deák (III. osztály.) O. K. 20 f.

— Vig elbeszélései (III. oszt.) O. K. 80 f.

— Versei, (a III. oszt. sz.) O. K. 80 f.

Kölcsey Ferenc versei. (III. oszt.) O. K. 1 K.

Balud Ferenc. Téli éjtszakák (IV. oszt.) Régi magyar könyvtár 1 K 60 f.

Heltai Gáspár esopusi meséi (IV. oszt.) Régi magyar könyvtár 2 K 40 f.

Mikes Kelemen. Törökországi levelei (IV. oszt.) Jeles írók 1 K 60 f.

Verne Gyula. A Robinsonok iskolája. Második kiadás Kötve 3 K 60 f.

— Sztrógoff Mihály utazása Moszkvától Irkutskig. Fordította Szász Károly. 82 képpel. Kötve 4 K.

— Utazás a föld körül nyolcvan nap alatt. 51 képpel. Vászonkötésben 4 K.

— Cascabel Caesar. Fordította Huszár Imre. 84 képpel. Kötve 5 K 50 f.

— A hódító Robur. Fordította Huszár Imre 44 képpel. Kötve 3 K 60 f.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellek és díszvasalások képes gyűjteményét.

Mivel a fentemlített ezikék és kellek az ideig jórészt Bécsből szerezettek be, indíttatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly ezik előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett.

Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17. Árjegyzéket tessék a «T. L.»-ra hivatkozva kérni.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre — 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre — 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre — 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

HOFER KÁROLY.

1827—1903.

Eltemették. Az iskola nagy épülete megtelt gyászoló közönséggel, nem azzal a bizonyos meghívott közönséggel, amely a temetéseken is mintegy hivatalos kötelességet teljesít, hanem olyanokkal, amelyet mélységes, igaz részvétet visz oda. Tartalmas, szép beszédeket mondtak a nyitott koporsónál, de azokat mi nem hallottuk. Hallottunk egyebet, ami a legszebb beszédeknek többet ér, hallottuk egy hetvenhat évet élt aggastyán életének igaz ítéletét. Rövid volt s mégis teljes ez az ítélet: «Jó ember volt!»

Ezt mondta egy öreg, aki mellettem állott s törülte a szemét. Ezelőtt félszázaddal járt az iskolába, tanítványa volt Hofer Károlynak, eljött a temetésére, hogy megsirassa. És ott állottak sorban a kis és nagy diákok: némán, csendesen állottak, őket nyilván odarendelték, de én azt hiszem, hogy eljöttek volna önkénytelenül is, hogy elbúcsúzzanak attól az embertől, aki őket oly nagyon tudta szeretni.

Ki volt Hofer Károly?

Nekem úgy rémlik, mintha meg kellene összes címeiről, rendjeléről s mindazokról a kitüntetésekéről feledkezni, amelyek életében osztályrészeül jutottak, mintha nem kellene egyebet mondanom: Hofer Károly tanítómester volt, aki felszadnál tovább nevelt ezer meg ezer ifjút, nevelte pedig a szívvel, azzal a szerető, gyöngéd szívvel, melynek emlékét elvitték az ő gyermekei magukkal az életbe, melegt érezték és érezték mindhalálig.

Valóban csak ezt akarom róla mondani, de ezt igaz lélekkel mondom és vallom.

Elmesélhetném a Hofer Károly munkás élete-

HOFER KÁROLY.